

De godkendte muslimske trossamfund - og de nye tendenser

Af Lene Kühle, MSO-professor, Afdeling for Religionsvidenskab, Aarhus University. E-mail: lk@cas.au.dk

Og Malik Christian Reimer Larsen, cand.mag. i Religionsvidenskab.

E-mail: maliklarsen@hotmail.com

Indledning

Det er mere end 40 år siden, at de første muslimske trossamfund i Danmark opnåede godkendelse. Siden de første godkendelser af bl.a. Islams Ahmadiyya Djamâ'at (Nusrat Djahan moskéen) i 1974 og Islamic Cultural Center (Islamisk Kulturcenter på Horsebakken) i 1977 er antallet af godkendte muslimske trossamfund kun vokset. Mens der i 1999 var 14 godkendte muslimske trossamfund, kan man i dag på Kirkeministeriets liste over anerkendte og godkendte trossamfund se 66 navne fordelt på 28 godkendte muslimske trossamfund og 38 tilknyttede menigheder. Der er altså sket en ganske betragtelig stigning i antallet af godkendte muslimske trossamfund de sidste små 20 år. Antallet kan dog både justeres op og ned, hvilket vi vender tilbage til senere i dette afsnit.

Inden da vil vi kort præsentere de tre forskellige typer af materiale, som også dette års udgave af *Religion i Danmark* præsenterer. Som det første vil vi pege på tre tendenser, som vi mener, er vigtige i en beskrivelse af islam og muslimer i Danmark i dag. Her er der dels tale om synliggørelsen af moskéerne både i det fysiske og digitale offentlige rum, forskellige modeller for organisering af islamisk autoritet, og sidst men ikke mindst moskéernes organisatoriske konsolidering. Det er i denne indledende del, at årets tal vil blive præsenteret. Tallene er indhentet gennem kontakt til de godkendte trossamfund og menigheder. Her skal vi dog gøre opmærksomme på, at det ikke har været muligt at få information fra en tredjedel af trossamfundene og menighederne (22 ud af 66). Enten fordi vi ikke har kunne komme i kontakt med foreningerne, ikke har kunne nå at aftale et interviewtidspunkt, eller fordi foreningerne ikke har ønsket at medvirke. Sammenlignet med de erfaringer, som Center for Samtidsreligion

har gjort sig med at indhente oplysninger fra godkendte trossamfund fra andre religioner, så har de muslimske godkendte trossamfund været meget vanskeligere at få fat i og få til at stille op. Herefter følger en præsentation af de syv muslimske trossamfund og fem menigheder, som er blevet godkendt i perioden 2014-2017 (1. juni), det vil sige i perioden siden *Religion i Danmark 2013*, som er sidste udgave, der inkluderet samlede tal over muslimske trossamfund. Som det sidste punkt præsenteres en række artikler, der hver især hjælper med at uddybe de tre tendenser, som årets tal har illustreret. Artiklerne er skrevet af tidligere studerende eller studerende mellem bachelor- og kandidatniveau ved Religionsvidenskab samt Arabisk og Islamstudier på Aarhus Universitet. De fleste af disse er blevet rekrutteret i forbindelse med den igangværende kortlægning *Moskeer i Danmark II* <http://samtidsreligion.au.dk/moskeer-i-danmark-ii/>, men deres artikler er udarbejdet selvstændigt og på grundlag af de akademiske opgaver, som de har afleveret på Institut for Kultur og Samfund på Aarhus Universitet. Samlet set kan de tre typer af materiale bidrage til en bedre forståelse af de godkendte muslimske trossamfund i Danmark.

Trossamfund eller moskéer?

Stilles der skarpere på kravene for at blive et godkendt trossamfund, forklarer Kirkeministeriets hjemmeside blandt andet, at disse skal have:

“en sådan organisatorisk struktur, at det kan danne et tilgængeligt grundlag for offentlig kontrol og godkendelse. Der skal foreligge vedtægter, som kan gøres til genstand for vurdering efter dansk retsopfattelse. At der er tale om vedtægtsmæssigt udpegede repræsentanter, som kan stå til ansvar over for myndighederne. At der er tale om formelt medlemskab med retningslinjer for såvel optagelse af medlemmer som for såvel frivilligt som ufrivilligt ophør af medlemskab” (http://www.km.dk/fileadmin/share/Trossamfund/Vejledning_om_godkendelse_af_trossamfund_PDF.pdf)

Selvom moskéer ikke nødvendigvis (og i den muslimske verden slet ikke sædvanligvis) er organiseret med fx vedtægter og medlemmer, så er de fleste af de godkendte muslimske trossamfund at betegne som moskéer. Alligevel er det som nævnt i indledningen værd at knytte et par kommentarer til tallet om de 66 godkendte trossamfund og menigheder, da et godkendt trossamfund ikke nødvendigvis er det samme som en aktiv moské. Tallet kan derfor reelt være lavere end de 66. For eksempel forholder det sig således, at trossamfundet Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse, der med sine 30 godkendte menigheder står for næsten halvdelen af de 66, ikke selv har moskéaktiviteter på deres adresse i Glostrup, men derimod udelukkende

fungerer som et hovedkontor. Det samme synes at gælde Shiamuslimsk Trossamfund i Danmark, der ikke har egne lokaler i øjeblikket og desuden heller ikke efterstræber at kunne udbyde moskéaktiviteter, da de mener, at deres behov dækkes af fx Imam Ali Moskéen. Hertil kommer i øvrigt, at shiamuslimer ofte er meget restriktive i forhold til hvilke bygninger, som de anerkender for at være moskéer. De fleste shiamuslimer vil således kun pege på Imam Ali Moskéen som en reel moské, mens deres andre forsamlingssteder rundt omkring i landet kaldes husainiyyaer. I sådanne husainiyyaer vil man som oftest ikke have fredagsbøn, men i stedet en form for torsdagsforsamlinger. I to andre tilfælde (Dansk Islamisk Trossamfund og Islams Ahmadiyya Djamâ'at) overlapper det overordnede trossamfund og en tilknyttet menighed med hinanden, så der i virkeligheden er tale om én moské på samme adresse. Også Den Islamiske Verdensliga (Muslim World League) har tidligere ikke lagt skjul på, at de ikke umiddelbart er organiseret som et trossamfund, idet de bl.a. ikke har medlemmer (<http://samtidsreligion.au.dk/religion-i-danmark/rel-aarbog10/godkendtetrossamfund/islamiske/komm-islamiske/>). Der findes dog et moskélokale i den bygning, som Den Islamiske Verdensliga ejer, men denne benyttes udelukkende af Det Albanske Trossamfund i Danmark, som er et andet selvstændigt godkendt trossamfund med egen bestyrelse og medlemmer. Tager man disse forbehold i betragtning, synes der nærmere at være 61 godkendte moskéer i Danmark - i modsætning til de 66 godkendte muslimske trossamfund og menigheder på Kirkeministeriets liste.

Omvendt er det også muligt at anskue tallene som højere end de 66. Både trossamfundene Det Islamiske Trossamfund af Bosniakker i Danmark og Shiamuslimsk Trossamfund i Danmark står angivet uden menigheder, men forbinder efter vores bedste skøn omkring ti menigheder hver rundt omkring i landet. Selvom disse menigheder ikke selv er godkendte, har de gennem deres tilknytning til det godkendte trossamfund adgang til fx forkyndere på visum fra udlandet. I forhold til Dansk Islamisk Trossamfund er det desuden værd at nævne, at de har en menighed i Kokkedal, som har søgt om godkendelse, og derudover også tæller en menighed i Aarhus, der dog på grund af en tidligere godkendelse stadig figurerer som et selvstændigt trossamfund. Derudover har Islams Ahmadiyya Djamâ'at også en menighed i Nakskov, som ikke er anført på listen over godkendte menigheder.

Langt de fleste godkendte muslimske trossamfund er således moskéer, men hvor mange af moskéerne i Danmark er godkendte? Det præcise antal af moskéer i Danmark kendes ikke, men en igangværende undersøgelse af moskéerne i Danmark anslår på nuværende tidspunkt,

at der er ca. 170 (<http://samtidsreligion.au.dk/moskeer-i-danmark-ii/>). Med udgangspunkt i dette tal udgør de moskéer, der har opnået godkendelse som trossamfund, lidt over en tredjedel af alle moskéer. Umiddelbart er det primært de lidt større og veletablerede moskéer, der har opnået godkendelse, men med en del markante undtagelser som fx Hamad Bin Khalifa Civilisation Center (stormoskéen i Rovsingsgade i København), nogle større arabiske (fx Den Muslimske Sammenslutning (Grimhøjvej) og Fredens Moske i Aarhus, MKC Vestegnen) og pakistanske moskéer (fx Rødovre Masjid). Det er også værd at bemærke at ingen afghanske (heller ikke de større og velorganiserede som fx Kjærlundsmoskéen i Viby) eller somaliske moskéer har opnået status som godkendt trossamfund.

Den første tendens - synliggørelsen af moskéerne

Da Helsingør Ungdoms- og Kulturforening i 2005 indviede en nybygget bygning, var der kun en lille kuppel, der antydede, at bygningen udover et kulturhus, også rummede en moské tilhørende Helsingør Islamisk Menighed (<https://www.facebook.com/helsingorkulturhus/>). Anderledes var det, da Hamad Bin Khalifa Civilization Center på Rovsingsgade blev indviet i 2014, Fetih Camii i Hedehusene og den shiamuslimske Imam Ali Moske på Vibevej åbnede i 2015, og Brabrand Ulu Moskéen slog dørene op i 2016. Her var arkitekturen anderledes markant og markerede tydeligt, at her lå en moské. Også en moské i Roskilde, som åbner senere i sommeren 2017, har en arkitektur, der klart viser, at dette er en moské ved bl.a. at have to minareter (<http://sn.dk/Roskilde/Nu-kommer-der-minareter-paa-moskeen/artikel/652151>). Den første tendens, vi gerne vil fremhæve, er derfor moskéernes øgede synlighed.

Moskéernes ejendomsforhold

Selvom moskéer som disse trods alt snarere er undtagelsen end reglen i det danske moskélandskab, så er deres etablering alligevel en del af et større mønster, nemlig at moskéerne fysisk og organisatorisk er blevet stærkere forankret i det danske landskab i både bogstavelig og mere symbolsk forstand. Én af de mest markante udviklinger og bedste eksempler på denne organisatoriske konsolidering er, at trossamfundene er gået fra at være lejere til at være ejere af deres egne lokaler og bygninger. 94 % af de godkendte muslimske trossamfund og menigheder ejer således deres egne lokaler eller bygninger i dag, mens der kun er tre trossamfund, som fortsat lejer sig ind hos andre. Den ene af disse 'moskélejere' har imidlertid allerede købt en byggegrund, som de agter at bebygge indenfor den nærmeste årrække. Selvom de ejendomme, som moskéerne ligger i ikke altid helt klart signalerer, at de rummer en moské,

så repræsenterer bevægelsen fra leje til ejere en synlighed på flere måder. For det første betyder det, at moskéerne i Danmark, i hvert fald de der har opnået status som et godkendt trossamfund, ikke holder til i kældre eller baggårde, men oftere i villaer, industriejendomme eller - som i Køge - i et tidligere supermarked. For det andet betyder det, at moskéerne er mere synlige for den danske offentlighed, idet bygningerne er registreret i forskellige officielle registre over hussalg, ejerforhold osv. Her har stud.mag. Nadia Toft Thomsen senere i denne udgivelse skrevet en artikel om to prominente moskébyggeprojekter i Aarhus, og om hvorfor det kun er den ene (Brabrand Ulu Moskéen), som endnu er blevet en realitet. Hun peger blandt andet på evnen til at rejse kapital, men derudover også den manglende nationale lovgivning på området, som ifølge hende giver plads til, at lokale interesser gør udfaldet meget uforudsigeligt. Som et andet eksempel på moskéernes synlighed i det offentlige rum har cand.mag. Hanna Donslund i sin artikel set nærmere på *da'wa* (mission) blandt unge muslimer i Aarhus. Studiet viser, at de unge muslimers udbredelse af budskabet om islam *ikke* i første omgang handler om konversion. Deres primære motivation er først og fremmest ønsket om at tilbageerobre fortællingen om islam fra den ofte meget negative mediedækning, men derudover også en kærkommen mulighed for at "optjene" positive point hos Allah. Dette gøres gennem en tilstedelse på facebook, men også på gågaden i Aarhus, hvor man beretter om islam til forbipasserende.

Moskéerne på nettet

Den stigende synlighed har imidlertid også andre dimensioner - herunder digitale og sociale. Om netop dette har stud.mag. Jonas Aahave Uhd lavet en kortlægning af danske moskéers tilstedeværelse på Facebook. Hvor mange moskéer har en Facebookside og hvad bruger de den til? Her kan han konkludere, at 43 % af moskéerne er repræsenteret på Facebook og at flere end først forventet kommunikerer delvist (25 %) eller udelukkende (28 %) på dansk. Desuden kan langt den største del af aktiviteten på siderne kategoriseres som religiøs, mens for eksempel politiske ytringer er stort set fraværende. I tematisk forlængelse har stud.mag. Camilla Tvilling Jacobsen og Margrethe Andreasen Vestergaard i en anden artikel analyseret indholdet i fredagsprædikener på dansk, der er blevet offentliggjort på Facebook eller YouTube. De har fokuseret på, hvordan to ideologisk meget forskellige grupperinger, Dansk Islamisk Center og Hizb ut-Tahrir, forholder sig til en række emner som for eksempel andre religioner eller danske traditioner. Ikke overraskende finder de en del forskelle imellem de to grupperinger, men samtidig også en række fællestræk som for eksempel, at muslimer ikke bør holde jul.

Den anden tendens - professionaliseringen af islamisk autoritet

Som den anden tendens vil vi pege på udviklingen i islamisk autoritet i Danmark. I den islamiske verden har man historisk og i dag haft mange forskellige typer af religiøse autoriteter. I den sunnimuslimske verden var imamen ofte "bare" en bønneleder, mens der derudover også ville være fx undervisere (*ustadh'er*), dommere (*qadi'er*) og muftier, men i Europa har imamen de sidste årtier absorberet disse andre roller, så imamen er blevet den primære autoritet i de muslimske miljøer. For tyrkiske og bosniske imamer er denne forandring allerede indbygget i den forståelse af autoritet, som imamer fra Tyrkiet (*hoca*) og Bosnien (*efendi*) har i henholdsvis Tyrkiet og Bosnien, mens det for mange af de andre imamer er en proces, der primært er foregået i Danmark. Det er en proces, som også er sket i de fleste andre europæiske lande og som er bakket op af forventninger ('imamen er muslimernes præst') og strukturer i forhold til fx procedurerne omkring godkendelse af trossamfund (hvor der er en implicit forventning om tilstedeværelsen af en uddannet 'præst' eller 'vielsesforretter' (<http://www.km.dk/andre-trossamfund/godkendelse/>)). Stud.mag Karen Hildebrandt har i forbindelse med denne påvirkning fra det omgivende majoritetssamfund, undersøgt, hvorvidt muslimske trossamfund i deres ansøgninger om godkendelse primært fokuserer på deres religiøse eller integrationsmæssige aktiviteter. Her finder hun, at de trossamfund, som i deres ansøgning lægger vægt på deres religiøse aktiviteter, har de bedste chancer for godkendelse. Det betyder desuden, at trossamfund, som i første omgang har fået afslag, i anden omgang vinkler deres ansøgning anderledes, så de i højere grad fokuserer på deres religiøse mere end integrationsmæssige aktiviteter.

Gennem tal og artikler vil vi pege på, hvordan den islamiske autoritet gennemgår en form for professionalisering og mangfoldiggørelse i disse år. Samtidig med at vi ser flere og flere professionelle (aflønnede) imamer, sker der nemlig en opblomstring af andre typer af autoriteter, hvis primære aktivitet ikke er at lede bønner i moskéerne eller afholde fredagsprædiken.

Professionaliseringen af imamerne

Også når det kommer til imamerne, har de godkendte moskéer fundet sig på plads organisatorisk. Cirka 95 % af de godkendte muslimske trossamfund og menigheder har således én eller flere faste imamer til at varetage forskellige opgaver i moskéen som fx at lede bønner, afholde fredagsprædiken, undervise og vejlede. Af disse faste imamer er 88 % aflønnet af

moskéen, mens de resterende udfører de ovenstående opgaver frivilligt. Mere end tre ud af fire af de moskéer, som er godkendte som trossamfund, har kun imamer på forkyndervisum (77 %), mens den sidste fjerdedel af moskéerne enten har herboende imamer (13 %) eller en blanding af herboende imamer og imamer på forkyndervisum (10 %). Da alle moskéerne hos Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse har aflønnede imamer på forkyndervisum, trækker disse selvfølgelig tallene op, så ser vi isoleret på de øvrige trossamfund og menigheder ændrer billedet sig visse steder en del. Blandt de øvrige moskéer har 86 % faste imamer, hvoraf cirka 68 % er aflønnet. 39 % af moskéerne har kun imamer i Danmark på visum, mens 33 % har herboende imamer, og 28 % har en blanding af herboende imamer og imamer på forkyndervisum.

Sammenligner vi disse tal med tal fra bogen *Moskeer i Danmark* fra 2006, er der sket meget tydelige udviklinger. Hvor alle imamerne tilknyttet Dansk Tyrkisk Islamiske Stiftelses 30 menigheder i dag er i Danmark på forkyndervisum fra Tyrkiet, gjaldt dette kun for 21 menigheder for ti år siden. For de øvrige moskéer gælder det i dag, at to-tredjedel har en imam på visum. Hvad angår aflønning synes der også at være sket store ændringer. Hvor det ifølge *Moskeer i Danmark* ikke var normalt med aflønnede imamer i 2006, synes det i dag netop at være normen blandt i hvert fald de godkendte muslimske trossamfund og menigheder.

Mangfoldiggørelsen af islamisk autoritet

Den ovenstående professionalisering indebærer imidlertid også en mangfoldiggørelse af islamisk autoritet i Danmark. Vores brug af ordet professionalisering henviser nemlig ikke kun til styrkelsen af imamrollen gennem aflønninger, men også (gen)fremkomsten af forskellige differentierede professioner, hvoraf imamtitlen kun beskriver én af disse. Her har cand.mag. Malik Christian Reimer Larsen undersøgt en anden, men formodentligt voksende, type islamisk autoritet end de traditionelle moské-imamer. Han beskriver i sin artikel, hvordan imam-titlen virker uinteressant for flere af "de nye muslimske intellektuelle", der i stedet søger for eksempel rådgiver- eller underviserrollen. Vi kan derfor med fordel begynde at vænne os til andre titler som *ustadh* (lærer) eller mufti og ikke bare imam. Tiden må desuden vise, om disse nye muslimske intellektuelle kan efterkomme dén efterspørgsel som især yngre muslimer har haft efter muslimske autoriteter, der både har et kendskab til livet i Danmark og uddannelser fra anerkendte læringsinstitutioner i muslimske lande. Bachelorstuderende Nikoline Koldby Larsen har fra en anden vinkel forfattet en artikel om unge muslimers forskellige syn på imamen som autoritet. Hun finder her betydelige forskelle mellem shia- og sunni-muslimer, hvor førstnævnte

fortsætter den historiske tradition for betydelig respekt for den shiitiske imam. Sunnitiske unge – som vel at mærke udgør omkring 90 % af unge muslimer i Danmark – har derimod et mere afslappet forhold til imamen, der ikke anses for nogen urørlig autoritet. Som følge heraf konkluderer hun, at mens de unge shiitter overlader ansvaret for at integrere islam i Danmark til imamerne, påtager de unge sunnier sig dette ansvar mere individuelt.

Den tredje tendens - moskéernes organisatoriske konsolidering

Den tredje tendens omfatter i virkeligheden også de to første tendenser, da den helt overordnet peger på moskéernes organisatoriske konsolidering. Ser man på tallene, er der ingen tvivl om, at moskéerne er bedre rodfæstede end tidligere. Mange trossamfund har efterhånden en del år på bagen, og som vi har set ejer mange selv deres lokaler og har aflønnede imamer. I dette afsnit vil vi på grundlag af tallene fra årets *Religion i Danmark*-undersøgelse vise, at moskéerne synes at have stabile og forholdsvis høje medlemstal og stor deltagelse ved fredagsbøn.

Medlemstal og moskéernes relative størrelse

Moskéerne er klart blevet mere konsoliderede, men i forhold til medlemstal kan det være vanskeligt at få et klart overblik. Det kan det for det første, fordi medlemsbegrebet er ukendt for moskéer i den muslimske verden. I Danmark er det godt nok blevet mere normalt, fordi mange moskéer eksisterer ved siden af en kulturel forening, og at det i forhold til godkendelse er et krav, at man fremlægger medlemstal. Men trossamfundene har forskellige måder at opregne deres medlemmer på. Nogle arbejder med almindelige medlemskaber, der gælder for ét individ, mens andre har familiemedlemskaber, der ofte vil dække over både en mand, kvinde og to-tre børn. Et familiemedlemskab kan derfor som tommelfingerregel siges at dække over fire-fem mennesker. Det er desuden værd at bemærke, at de angivne medlemstal herunder refererer til betalende medlemmer. Ud over disse vil der komme mange flere i moskéerne, som ikke er tilmeldt et fast medlemskontingent, men som måske til gengæld giver donationer ved bestemte lejligheder. Man kan derfor ikke sætte lighedstegn mellem betalende medlemmer og reelle brugere af moskéen. Selvom medlemstal er behæftet med stor usikkerhed, giver de alligevel en idé om moskéernes relative størrelse. Som en alternativ variabel for moskéernes størrelse har vi dog anført antallet af deltagere ved en almindelig fredagsbøn, da dette tal måske bedre angiver, hvor mange brugere moskéen reelt har. Antallet af deltagere ved fredagsbøn er dog

heller ikke udtømmende i forhold til antallet af brugere, idet meget få kvinder deltager i fredagsbønnen blandt andet på grund af pladsmangel. Bedre tal for kvindernes deltagelse i moskéerne er derfor nødvendige for at give det fulde billede af aktiviteten i moskéerne.

I den nedenstående tabel er de indsamlede medlemstal opstillet og sammenlignet med sidste undersøgelse af de godkendte muslimske trossamfund fra 2013. I nogle af de tilfælde, hvor vi ikke har et medlemstal har vi brugt medlemstal fra andre kilder fx Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelses hjemmeside <http://www.danimarkatdv.org/> og fra trossamfundenes ansøgninger om godkendelse som trossamfund. Disse tal omfatter, i modsætning til de tal vi har bedt om, kun medlemmer over 18 år og fremstår derfor ofte som lavere end ellers. I første tabel er alle de 30 menigheder, som er tilknyttet Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse, stillet op. I den anden tabel fremgår resten af de godkendte muslimske trossamfund - dog inddelt efter deres primære tilknytning til bestemte etniske miljøer. Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse angiver at samle over 30.000 medlemmer. Dette tal stemmer nogenlunde med summen af tal fra de enkelte menigheder, hvis hvert familiemedlemsskab formodes at indbefatte fem personer. Det Islamiske Trossamfund af Bosniakker i Danmark opgav i 2012 antallet af medlemmer til ca. 5.000, men har ikke angivet et tal til denne udgave af Religion i Danmark. De øvrige godkendte trossamfund har samlet set mellem 10.000-14.000 medlemmer. I dette tal mangler dog tal fra otte trossamfund, herunder nogle større som bl.a. Det Islamiske Trossamfund, som af princip ikke angiver medlemstal, Imam Ali Moskéen (som slet ikke arbejder med medlemstal), Det Islamiske Forbund i Danmark og Islamisk Kulturcenter. Alt i alt kan de godkendte muslimske trossamfund skønnes at kunne mønstre omkring 45.000-50.000 medlemmer.

Menigheder med tilknytning til	Medlemstal 2012	Medlemstal 2016	Deltagere ved fredagsbøn 2016
Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse			
Samlet antal medlemmer ifølge Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse	29.990	Mere end 30.000	

Alaadin Moske (Albertslund)	600	903	250
Avedøre Moske	180 (familier)	150 (familier)	150
Ayasofya Moske (Roskilde)		905	220
Bilal Habesi Moske (Svendborg)		119 ²	
Brabrand Ulu Moske	400	400-500	350
Dansk Indvandrer Kulturforening (Hedehusene)	554 (voksne og børn)	300 (kun voksne)	150
Dansk Tyrkisk Kultur og Aktivitetscenter - Kocatepe Moskéen (Frederiksberg, København)		250-300	500-600
Den Makedonske Moske Forening Prespa (København NV)			
Esbjerg Anatoliens Moske		150	150-200
Eyup Sultan Moske (Herning)		200 (familier)	100
Farum Moske	250 (voksne og børn)	600 (kun voksne)	200
Fatih Moske (Ballerup)		220 ²	

Fredericia Tyrkisk Moske		100 (familier)	50-100
Ikast Fatih Moske		140 (familier)	50-60
Islamisk Kulturcenter i Helsingør			
Mevlana Moske (Ishøj)	530		
Nyborg Moske	57		
Næstved Tyrkisk Islamisk Kulturforening		350	20-40
Orhan Gazi Moske (Frederikssund)		150 ^a	
Randers Moske	70 (familier)	75 (familier)	50-80
Ringsted Moske	494	700	70-100
Selimiye Moske (Odense)		450 (familier)	300-400
Silkeborg Moske		50 ^a	
Slagelse Yeni Camii Dernegi	350	315 ^a	
Suleymaniye Moske (Holbæk)		265 ^a	
Tyrkisk Kultur Moske (Køge)		200-250 (familier)	110-130

Yunus Emre Moske (Taastrup)		380 ¹	
Yunus Emre Moske (Horsens)		200 (familier)	100-150
Åbenrå Moske		70 (familier)	150
Århus Dansk-Tyrkisk Kulturforening		500-530	250-300

¹ Tal fra Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelses hjemmeside.

⁵ Tal fra Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelses

² Tal fra Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelses hjemmeside.

⁶ Tal fra Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelses

³ Tal fra Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelses hjemmeside.

⁷ Tal fra Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelses

⁴Tal fra ansøgning om godkendelse som trossamfund.

Øvrige islamiske og islam-inspirerede trossamfund og menigheder	Medlemstal 2012	Medlemstal 2016	Deltagere ved fredagsbøn 2016
Det tyrkiske miljø			

Dansk Trossamfund	Islamisk		206 ¹	
Brøndby Menighed	Islamisk		180	300-400
Helsingør Menighed	Islamisk		250 (familier)	200-300
København Menighed	Islamisk		200 (familier og enkeltpersoner)	300-400
Vejle Islamisk Menighed			139 ²	
Aarhus Menighed (godkendt som Århus Islamiske Trossamfund)	Islamisk	118	100	100
Det arabiske miljø				
Den Islamiske Verdensliga (Muslim Worldliga)				
Det Islamiske Forbund i Danmark		400		
Det Islamiske Trossamfund				
Det Islamiske Trossamfund på Fyn (DIT)			270	500

Islamisk Center for de Europæiske Lande			
Islamic Cultural Center (Islamisk Kulturcenter)	800		
Københavns Moske	570	350	600
Taiba – Islamisk Center og Moské		150	250
Wakf Al Massira, Ringsted Moské		88 (familier)	85-95
Det pakistanske miljø			
Dansk Pakistansk Kulturforening		150 ³	
Islamisk Forum	300		
Islamisk Kultur Center Amager	109	110	150-175
Islamisk Center Vest		300	150-200
Islamisk Kulturel og Studie Institut			
Minhaj ul Quran International Denmark	1500 (for hele MuQ)	300 (1500 for hele MuQ)	200

	Idara Minhaj ul Quran (Odense)		40 (enkeltpersoner og familier)	50-70
	Minhaj ul Quran (Valby)		68 (enkeltpersoner og familier)	200-300
	Minhaj ul Quran International Denmark Amager		220	300
	Muslim Cultural Institute		200 (familier)	Over 1000
	Pakistan Islamic Welfare Society	150		50
Det bosniske og albanske miljø				
	Det Islamiske Trossamfund af Bosniakker i Danmark	5000		
	Det Albanske Trossamfund i Danmark	1000	250 (familier)	100-150
Moskéer uden etnisk tilknytning				
	Dansk Islamisk Center		170	150
Det shiamuslimske miljø				
	Foreningen Ahlul Bait i Danmark	700	Arbejder ikke med medlemstal	200-500

Islamic Center Jaffaria		162	25-35 (om torsdagen)
Shiamuslimsk Trossamfund i Danmark		1000 (familier fordelt mellem København, Aarhus og Holstebro)	
Madina-Tul-Ilm Education Center		157 ¹	
Ahmadiyya-miljøet			
Islams Ahmadiyya Djamâ'at	700	600	150
Majlis Khuddam-ul-Ahmadiyya (MKA Danmark)			

¹ Tal fra ansøgning om godkendelse som trossamfund.

³ Tal fra ansøgning om godkendelse som trossamfund.

² Tal fra ansøgning om godkendelse som trossamfund.

⁴ Tal fra ansøgning om godkendelse som trossamfund.

For at kunne blive godkendt som trossamfund er det et krav, at trossamfundet kan redegøre for mindst 50 medlemmer som sikkerhed for en rimelig forventning om trossamfundets fremtidige beståen. Et hurtigt kig på medlemstallene afslører, at stort set alle de godkendte trossamfund er et godt stykke over 50 medlemmer.

Deltagere ved moskéernes aktiviteter

Medlemstal er imidlertid heller ikke det samme som aktive medlemmer, der deltager i trossamfundets eller menighedens aktiviteter og arrangementer. Det er ikke alle trossamfundene eller menighederne, som vi har tal fra omkring deltagere ved de fem daglige bønner, fredagsbønnen eller de to årlige Eid-fester, men den indsamlede data giver følgende billede. For det første afholder 80 % af de godkendte muslimske trossamfund og menigheder alle de fem daglige bønner, mens de resterende ikke åbner moskéen alle fem gange om dagen. Til disse daglige bønner deltager i en almindelig moské i gennemsnit cirka 60-75 personer i løbet af en almindelig hverdag. Det vil ikke give mening at estimere et samlet antal ved at gange dette tal med antallet af aktive godkendte moskéer, da der uden tvivl er mange gengangere i løbet af en dag. Antallet af deltagere stiger en del, når det kommer til fredagsbønnen, hvor der i gennemsnit er cirka 210-245 deltagende. Hvis vi her forsøger at estimere det samlede antal deltagere ved fredagsbønnerne i de godkendte trossamfund og menigheder rundt omkring i landet, bliver det cirka 13.000-15.000. Hvis vi her husker på, at de godkendte moskéer udgør cirka en tredjedel af alle danske moskéer, så vidner dette umiddelbart om en stigning i antallet af deltagere ved fredagsbønnen, da tallet svarer nogenlunde til skønnet over, hvor mange der deltog ved fredagsbønnerne i alle danske moskéer i 2006 (Kühle 2006, 171). De to årlige Eid-fester markerer imidlertid årets højdepunkter, hvad angår deltagere. Fra de 24 trossamfund og menigheder, som vi har svar fra her, giver det et gennemsnit på cirka 580-630 deltagere. En tredjedel af disse har dog angivet, at der kommer over 1000 mennesker til deres Eid-arrangementer.

De gennemsnitlige tal er interessante, men det er vigtigt at pointere, at de i virkeligheden dækker over meget store forskelle. I de mindste moskéer kommer der måske ikke mere end en halv til en hel snes mennesker i løbet af en almindelig hverdag, mens der i de største moskéer i København kommer op til 200 personer. Det samme gør sig gældende omkring fredagsbønnen, hvor spredningen er lige fra 20-40 personer og helt op til over 1000. Selvom mange af de deltagende ikke vil være medlemmer i trossamfundene, synes fx gennemsnittet på over 200 deltagere ved fredagsbønnen stadig at vise en stabil opbakning.

Konklusion på hovedtendenserne

Alle tre tendenser (synligheden, professionaliseringen af islamisk autoritet og den organisatoriske konsolidering af de godkendte moskéer) kan tages som udtryk for, at det faktisk går rigtig godt for mange moskéer. Der er kommet (mere) styr på økonomien og bedre forståelse

af de organisatoriske og bureaukratiske rammer for, hvordan man organiserer sig som et trossamfund i Danmark. Men situationen er også belagt med paradokser. Ét paradoks ses i forhold til synligheden, hvor moskéerne nok ses tydeligere i landskabet, men få ønsker at blande sig i den offentlige debat. Mange føler, at debatten er blevet hårdere, og ikke mindst at staten nu (med 'imampakken', som bl.a. kriminaliserer ytringer fremsat som led i en religiøs oplæring) har 'sat magt bag', så det kan have alvorlige konsekvenser, hvis man siger noget forkert.¹ I forhold til imamens autoritet er den også paradoksal, idet der findes to sideløbende strømninger, som meget ofte kommer til udtryk i de selvsamme moskéer.

På den ene side stiger antallet af imamer, der er i Danmark på forkyndervisum. Disse imamer vil ofte have formelle uddannelser fra deres hjemlande, hvormed der trækkes mere tydelige grænser mellem religiøse autoriteter og lægfolk, end det tidligere har været normalt. På den anden side medfører dette også, at der opstår andre typer af religiøse autoriteter end blot imamerne, hvormed det igen bliver mere diffust at afgøre, hvem der nyder den største indflydelse i en moské. Samtidig ser vi den samme spænding i forhold til, at dansk bliver mere og mere udbredt som sprog i moskéerne (både ved fredagsprædikener og på Facebook), parallelt med at flere og flere imamer ikke taler dansk, fordi de ofte kun opholder sig i Danmark en kort årrække på deres forkyndervisum. "Sprogparadokset" om man vil, var fx på spil i forhold til den aktuelle sag om en udenlandsk gæstprædikant, Mundhir Abdallah, der i maj 2017 i forbindelse med et besøg i moskéen Masjid al-Faruq, blev anklaget for at udtale sig antisemitisk i sin fredagsprædiken. Her ser vi pludseligt en udenlandsk, ikke-dansktalende prædikant få stor mediedækning efter en optræden i en moské, der ellers skiller sig ud ved i meget høj grad at benytte sig af det danske sprog. Her kan man læse mere om Masjid al-Faruq i Camilla Tvilling Jacobsen og Margrethe Andreassen Vestergaards artikel om dansksprogede fredagsprædikener på internettet. Paradokserne til trods ser vi alligevel med den tredje tendens et ret tydeligt billede af et moskélandskab med mere organisatorisk overskud end tidligere. De ejer deres egne bygninger; flere har opnået godkendelse som trossamfund; dem, som ønsker det, har fået forkyndere på visum; de fleste steder har økonomisk overskud til at aflønne deres imam; og de fleste moskéer har forholdsvis høje medlems- og deltagerantal.

¹http://www.km.dk/fileadmin/share/kursus/66116-16_v1_Bilag_7_-_enighedspapir_kriminalisering.docm.PDF

De nyeste godkendte

Vi går nu videre til præsentationen af de muslimske trossamfund og menigheder, som er blevet godkendt siden 2014. Vi har i en artikel fra en tidligere udgave af *Religion i Danmark* fra 2009 peget på et mønster for, hvilke muslimske trossamfund, der er godkendte og hvilke der ikke er (<http://samtidsreligion.au.dk/religion-i-danmark/rel-aarbog09/lk/>). Dengang - ligesom i dag - er det tydeligt, at moskéer med tilknytning til bestemte etniske miljøer oftere er godkendte trossamfund end moskéer med tilknytning til andre etniske miljøer. Blandt de sunnimuslimske moskéer gjaldt det således i 2009, at det især var de tyrkiske, pakistanske og bosniske moskéer, som var godkendte, mens kun visse arabiske og ingen somaliske eller afghanske moskéer var. I dag er det stadig dette billede, som gør sig gældende. Det shiamuslimske miljø har i dag fire godkendte trossamfund, hvoraf i hvert fald ét påstår at repræsentere mere end 1000 familier rundt omkring i hele Danmark.

I perioden 2014-2017 (pr. 1. juni) er der blevet godkendt syv nye muslimske trossamfund og fem nye muslimske menigheder. Interessant nok er de trossamfund, der er blevet godkendt i denne periode stort set dem, der nævnes i artiklen fra 2009 som moskéer, der kunne forventes at ansøge - nemlig forholdsvis store arabiske moskéer som Det Islamiske Trossamfund på Fyn og Taiba-Moskéen samt moskéer tilknyttet [DMGT](#) (Milli Görus), som nu benytter navnet Dansk Islamisk Trossamfund. De andre ny-godkendte, to pakistanske moskéer, en arabisk moské, en menighed under Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse, samt et shiamuslimsk trossamfund, bekræfter ligeledes mønsteret fra 2009. Vi har været i kontakt med alle disse nye godkendte trossamfund, men nogle har ikke ønsket eller haft mulighed for at deltage. I det følgende præsenterer vi de enkelte moskéer for at give et indtryk af hvilken type moskéer, der i de senere år har ønsket at blive godkendte som trossamfund.

Dansk Islamisk Trossamfund

Dansk Islamisk Trossamfund er ligesom Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse et paraplytrossamfund med tilhørende menigheder rundt omkring i Danmark. Det drejer sig om seks menigheder - hvoraf alle undtagen menigheden i Kokkedal er godkendte - der alle primært har medlemmer med tyrkisk baggrund, men som ikke har den samme tætte forbindelse til den tyrkiske stat som Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse (Diyanet). I stedet er trossamfundet og menighederne en del af den internationale religiøse organisation Milli Görus, som har tyrkiske rødder, men hvis hovedsæde ligger nær Köln i Tyskland. Samlet angiver Dansk Islamisk Trossamfund at

repræsentere lidt over 1000 medlemmer fordelt rundt omkring i landet. Det danske hovedkvarter ligger i København og blev sammen med fire menigheder godkendt i 2017. Organiseringen på tværs af menighederne går dog tilbage til 1989, hvor en række personer med tyrkisk baggrund oprettede det, som i dag stadig hedder Dikev Fonden. Dikev Fonden ejer formelt bygningerne, mens menighederne lejer sig ind i dem. Ud over moskébygninger ejer fonden desuden privatskoler i Aarhus, Vejle, Odense, Hindholm og Roskilde. Menighedernes imamer har indtil videre arbejdet frivilligt, men med godkendelsen og den medfølgende mulighed for forkyndervisum har fx menigheden i Brøndby allerede haft mulighed for at ansætte en imam fra Tyrkiet. Dansk Islamisk Trossamfunds hjemmeside er www.dit-s.dk, men der er desværre ikke megen aktivitet. Det er til gengæld muligt at finde mere information på Dikev Fondens hjemmeside (www.dikev.dk) og på Facebook (<https://www.facebook.com/ditmgdk>).

Brøndby Islamisk Menighed

Selvom menigheden i Helsingør er den største afdeling, når det kommer til antallet af betalende medlemmer, er det afdelingerne i Brøndby og København, som har flest deltagende ved fredagsbønnerne. Da flere af medlemmerne i menigheden i Brøndby desuden sidder med i Dikev Fondens hovedbestyrelse, virker denne afdeling til at være en af de mest toneangivende i organisationen. I 2006 åbnede det første selvstændige muslimske begravelsesplads, i Brøndby, og Dikev Fonden har siden investeret i afvaskningsfaciliteter (som bruges til rituel afvaskning af afdøde) hos menigheden i Brøndby. Det betyder, at menigheden ofte også er knudepunkt for begravelser i forbindelse med de andre menigheder på Sjælland. Moskéen er repræsenteret på Facebook under navnet Brøndby Strand Moské: <https://www.facebook.com/Brøndby-Strand-Moské-147394845469459/?fref=ts>.

Helsingør Islamisk Menighed

Mens de andre menigheder har indrettet sig i industribygninger, parcelhuse eller villaer, har Helsingør Islamisk Menighed i 2005 som de eneste fra bunden bygget deres lokaler som et kulturhus og en moské med en mindre kuppel. Ligesom mange andre moskéforeninger har vist, var det også i dette tilfælde muligt at rejse bemærkelsesværdig kapital gennem donationer fra muslimer indenfor og udenfor menigheden. Inden for et år havde afdelingen i Helsingør således kunne indsamle tre millioner kroner til deres byggeri. Én af de fem medlemmer, som hovedsageligt veksler mellem at indtage imam-rollen, har de sidste 20 år været skoleleder på

forskellige privatskoler i både Jylland og på Sjælland. Menigheden har kun en uofficiel Facebookside, hvilket vil sige, at foreningen ikke selv har oprettet den: <https://www.facebook.com/pages/Merve-Cami/174168782621439>.

København Islamisk Menighed

Den københavnske menighed har de sidste tyve år holdt til i en treetagersvilla på Vesterbro, hvor også hovedkvarteret for Dansk Islamisk Trossamfund har adresse. Fredagsprædikenen skrives i et samarbejde mellem de to tilknyttede imamer og andre fremtrædende medlemmer som for eksempel formanden og næstformanden. Prædikenen foregår stadig primært på tyrkisk, men ofte indgår der også et dansk resumé, som blandt andet henvender sig til den halvdel af medlemmerne, som har andre etniske baggrunde end tyrkisk. Menigheden i København er nemlig sammen med menigheden i Brøndby den mest mangfoldige af Dansk Islamisk Trossamfunds foreninger, da der i disse kommer mange med arabisk, kurdisk, pakistansk eller afghansk baggrund. Også her arbejder den ene af imamerne som skoleleder på en privatskole. Moskéen har faktisk flere Facebooksider, men den følgende synes at være den mest aktive: <https://www.facebook.com/www.ayasofya.dk/?fref=ts>.

Vejle Islamisk Menighed

Vi har desværre ikke kunne få et interview med denne menighed, men ved, at de tidligere har bestået af medlemmer med både arabisk og tyrkisk baggrund, men på grund af pladsmangel blev foreningen omkring årtusindskiftet delt i to foreninger: En arabisk og en tyrkisk. Den arabiske forening hedder i dag Vejle Arabisk Forening og er ikke et godkendt trossamfund, mens Vejle Islamisk Menighed i dag er godkendt som en del af Dansk Islamisk Trossamfund og primært har medlemmer med tyrkisk baggrund. Medlemstallet er mindre end de tre menigheder på Sjælland, men faktisk højere end afdelingen i Aarhus. Menigheden har ligesom den københavnske menighed mindst to Facebooksider: <https://www.facebook.com/VejleUKF/> og <https://www.facebook.com/vejleISM/?fref=ts>.

Dansk Pakistansk Kulturforening

Dansk Pakistansk Kulturforening, som har lokaler i Ishøj, har været godkendt som trossamfund siden 2015. De er, som navnet afslører, ligesom Islamisk Kultur Center Vest en del af det

pakistanske moskémiljø i Danmark. Da det imidlertid ikke har været muligt at få et interview med foreningen, bygger beskrivelsen her derfor på viden fra bogen *Moskeer i Danmark* (2006) samt andre tilgængelige oplysninger fra medier. Foreningen blev stiftet i 1978 og købte deres nuværende bygninger i 2003. Tilbage i 2006 havde de netop påbegyndt indretningen af et bedelokale med plads til 200-300 mennesker. Ligesom hovedparten af de pakistanske moskéer tilskriver de sig Hanafi-retsskolen. De har i hvert fald tidligere haft et tæt samarbejde med både Minhaj ul Quran og Muslim Cultural Institute på Amerikavej - ikke mindst fordi et fremtrædende medlem i moskéen tidligere havde været med til at stifte den store moské på Amerikavej. For ti år siden angav trossamfundet, at de havde 75 familiemedlemsskaber, mens de en almindelig hverdag havde cirka 60 personer til bøn i moskéen, 100-200 deltagere ved fredagsbønnen hvoraf cirka halvdelen var kvinder, og 300-400 deltagende ved de to årlige Eid-fester. Dengang afholdt de fredagsprædikenen på urdu, hvilket vi formoder stadig gør sig gældende i dag. Moskéen har ikke nogen hjemmeside, men er på Facebook under navnet Ishøj Masjid: <https://www.facebook.com/groups/481343981947402/?fref=ts>.

Det Islamiske Trossamfund på Fyn

Selvom Det Islamiske Trossamfund på Fyn har været "en gammel kending" i det muslimske miljø i Danmark siden 1997, er de først fra 2015 blevet et godkendt trossamfund. Beliggende i et industri kvarter i det sydøstlige Odense har foreningen ud over bedesalen brugt deres 5000 m² på undervisningslokaler, kantine og et mindre bibliotek med islamisk litteratur. Trossamfundet er en del af det arabiske moskémiljø i Danmark og har især – hvad navnet også antyder – et tæt samarbejde med den markante forening Det Islamiske Trossamfund i Danmark på Dorteavej i København. Til trods for at være en del af det arabiske miljø har foreningen de sidste år set en betydelig demografisk udvikling blandt medlemmerne. Hvor 90 % af medlemmerne for ti år siden havde baggrund i arabisktalende lande, tæller disse i dag under halvdelen. Omfordelingen skyldes, at personer med bosnisk, afghansk, somalisk, pakistansk og tyrkisk baggrund er begyndt at bruge moskéen. Den nu mere brogede medlemssammensætning har blandt andet betydet, at fredagsprædikenerne foregår på dansk en tredjedel af tiden, og at der i ferierne er fredagsprædikener udelukkende på dansk. Med 500 deltagere ved en almindelig fredagsbøn placerer Det Islamiske Trossamfund på Fyn sig i øvrigt som én af Danmarks største moskéer.

Foreningens størrelse til trods er der ikke økonomi til aflønnede imamer. I stedet skiftes fire frivillige imamer til at varetage opgaver i moskéen. Ud over ledelsen er der en meget

aktiv ungdomsforening, der ligesom hos Det Islamiske Trossamfund i Danmark hedder Munida. De to ungdomsforeninger er endnu ikke smeltet helt sammen, men det er målet på sigt. Ungdomsforeningen i Odense er meget fokuseret på mission (*da'wa*) blandt muslimer for at genvække eller forstærke troen hos disse. Det manifesterer sig i kønsopdelte arrangementer med undervisning i klassiske emner som Koranrecitation, -memorering og -fortolkning. Trossamfundet har en forholdsvis velinformeret hjemmeside (www.wakffyn.dk), hvor man kan få mere at vide. Derudover kan man finde dem på Facebook: <https://www.facebook.com/wakffyn/?fref=ts>.

Islamisk Kultur Center Vest

Islamisk Kultur Center Vest i Albertslund blev som forening til i midten af 1980'erne, men er først blevet godkendt som trossamfund i 2014. For tre år siden flyttede de til de nuværende lokaler, hvor de stadig er i gang med at indrette en imponerende moské, der ud over en meget stor bedesal også har kontorer, undervisningslokaler, opholdsrum og afvaskningsfaciliteter. Foreningen er en del af det velorganiserede og sammenhængende pakistanske moskémiljø i Danmark, der blandt andre tæller Muslim Cultural Institute på Amerikavej i København og Rødovre Masjid. Teologisk følger de Hanafi-lovskolen og er desuden – i forhold til distinktionen mellem deobandi og barelwi i pakistansk og indisk islam – en del af barelwi-retningen. Sufismen (islamisk mystik og spiritualitet) er derfor heller ikke overraskende også en betydelig del af deres teologiske ståsted.

Økonomisk må stedet regnes for et af de mere velfunderede moskéer og har som konsekvens heraf mulighed for at aflønne to fuldtidsimamer. Den primære imam bærer muftititlen og er i Danmark på visum fra Pakistan, mens den anden er født og opvokset i Danmark. Begge imamer og formanden er under 40 år, så det er tydeligt, at ledelsen i denne moské tilhører en yngre generation af danske muslimer. Selvom dette danske tilhørsforhold endnu ikke har givet sig til udtryk i forhold til fredagsprædikenen, der stadig er på urdu, så har de sammen med andre i det pakistanske miljø været med til at udgive dansksproget litteratur om islam. Deres hjemmeside er www.icva.dk, men den har desværre meget få oplysninger. Til gengæld har de en aktiv Facebookside, der kan findes her: <https://www.facebook.com/Islamisk-Center-Vest-Albertslund-305473872937307/?fref=ts>.

Madina-Tul-Ilm Education Center

Madina-Tul-Ilm Education Center, som er blevet et godkendt trossamfund i 2015, har ikke ønsket at deltage i undersøgelsen. På baggrund af hjemmesiden www.madinatililm.dk, facebook siden <https://www.facebook.com/mtiValby/> og videoer kan man dog få lidt indtryk af dem. Det er en shiamuslimsk organisation, hvor hovedvægten synes at ligge på uddannelse.

Ringsted Moske (Wakf Al Massira)

Wakf Al Massira (Ringsted Moské) har sit udgangspunkt i en arabisk forening, som er grundlagt omkring 1987 i lejede lokaler. Pladsen blev efterhånden for trang og i 2012 købte man ejendommen på Vibevej. Wakf Al Massira blev godkendt som trossamfund i 2015. Moskéen, som primært tiltrækker muslimer med arabisk baggrund, holder til i en bygning i et industrikvarter, hvor de nærmeste naboer dog er en frikirke samt Tyrkisk Kulturcenter, som tidligere var i de lokaler, som Wakf Al Massira nu ejer. Tyrkisk Kulturcenter med den tilknyttede Yeni Camii er tilknyttet Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse (Diyanet). Moskéen har en kvindeafdeling og lægger vægt på undervisning af børn i arabisk og koranen. Wakf Al Massira har kun frivillige imamer, men benytter sig ud over to mere faste imamer af forskellige skiftende prædikanter fra det marokkanske moskémiljø. Prædikenen, som afholdes på arabisk, men afsluttes med en dansk oversættelse, offentliggøres jævnligt på Facebooksiden <https://www.facebook.com/Wakf-Al-Massira-Ringsted-Mosk%C3%A9-295301923969091/>.

Silkeborg Moske

Silkeborg Moske er en lille moské, som har opnået godkendelse som menighed under Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse (Diyanet) i 2014. Foreningen bag moskéen har samlet penge ind til køb af et større parcelhus med tilhørende kælder, beliggende i et industrikvarter, som rummer et moskérum, såvel som mødelokale og et rum med computere og PlayStation. Moskéen har en imam, udsendt af Diyanet, som er i Danmark på visum for en femårig periode. Fredagsprædikenen sendes fra Diyanet og er på tyrkisk. Der kommer ikke kvinder til fredagsbøn, men de kommer til andre aktiviteter i moskéen - fx til møder om søndagen. Moskéen kan studeres nærmere på Facebooksiden <https://www.facebook.com/SilkeborgCamii/>.

Taiba - Islamisk Center og Moské

Taiba-moskéen er en af de ældste moskéer i København. Moskéen, som har været kendt under navnet Nørrebro Kulturcenter, blev dog først godkendt som trossamfund i 2015. Moskéen, som tidligere lå i Heimdalsgade i København N, købte i 2015 lokalerne i Titangade 15, for at få bedre plads til aktiviteter, herunder blandt andet et særligt bederum til kvinderne samt omfattende undervisningsaktiviteter i koranen og arabisk sprog. Moskéen har ingen fast imam, men benytter sig af en række forskellige. Prædiken er oftest på arabisk, som derefter opsummeres på dansk af hensyn til de af moskégængerne, der ikke forstår arabisk. Pengene til køb af bygningen er kommet ind gennem indsamlinger blandt moskéens medlemmer samt i moskéer i Danmark og udlandet generelt. Moskéen har tidligere ofte været anset for at være en radikal moské og har blandt andet været kendt som en af de moskéer, som medlemmer af Hizb ut Tahrir ofte frekventerede. Taiba-moskéen har dog forsøgt at gøre op med dette rygte ved blandt andet at tage konfrontationen med moskégængere, der åbent støtter Islamisk Stat. Moskéen kan følges på Facebook <https://www.facebook.com/pages/Masjid-Taiba/285336154838496>, hvor man blandt andet kan følge med i bestræbelserne på at rejse penge til betaling af moskéen.

Artikler om islam i Danmark i dag

Årets e-årbog har syv artikler, der fokuserer på forskellige aspekter af islam i Danmark i dag.

Der er tre artikler, som ser nærmere på moskéernes større synlighed både på gader og stræder og på de sociale medier. Artiklen "Danske moskéer på Facebook: en kortlægning" ved Jonas Aahave Uhd præsenterer en oversigt over danske moskéer på Facebook.

I "Khutbaer på dansk – en undersøgelse af khutbaer fra Dansk Islamisk Center og Masjid al-Faruq" analyserer Camilla Tvilling Jacobsen og Margrethe Andreassen Vestergaard fredagsprædikener afholdt på dansk og lagt på YouTube fra de to danske moskéer, der er mest aktive i forhold til at lægge dansksprogede prædikener på nettet.

I artiklen "Udøvelse af *da'wa* blandt unge muslimer i Aarhus", som bygger på Hanna Donslunds speciale, præsenteres gruppen *Budskabet*, som er en gruppe på ca. 40 århusianske muslimer, som har sat sig for at præsentere og repræsentere islam bl.a. på gågaden i Aarhus.

To artikler præsenterer forskellige vinkler på unge muslimer og især spørgsmålet om nye og gamle autoriteter. "Danmarks nye muslimske intellektuelle" bygger på Malik Larsens speciale

om fremkomsten af en ny gruppe af muslimske intellektuelle i Danmark, som både har en solid islamisk og 'verdslig' uddannelse. "Imamernes rolle i to danske moskéer" bygger på Nikoline Koldbys BA-projekt og peger bl.a. på nogle af de forskelle, der kan være mellem forståelse af imam-rollen i en shiamuslimsk og en sunnimuslimsk moské.

De to sidste artikler med fokus på muslimske trossamfund ser nærmere på forholdene for trossamfundene i relation til offentlige myndigheder som stat og kommune. Nadia Toft Thomsen ser nærmere på to forløb omkring moske-byggeri i Danmark i dag i "Opførelsen af moskéer i Danmark – to casestudier fra Aarhus". Det ene forløb førte til opførelsen af en moské, hvorimod det andet indtil videre er sat på pause. Og Karen Hildebrandt har fokus på spørgsmålet om, hvordan godkendelsesprocedurerne for trossamfund påvirker muslimske grupper i Danmark i dag.